

Open in app ↗

Medium

Search

Desi Stack · Following

★ Member-only story

Know Thy Enemy

Unpublished draft in Marathi for the newspaper Sakal

4 min read · Just now

Yogesh Haribhau Kulkarni (PhD)

Share

More

Photo by [Becca Tapert](#) on [Unsplash](#)

आपला खरा शत्रू कोण?

‘ग्लासनोस्त’ आणि ‘पेरिस्त्रोयका’ हे शब्द आजच्या तरुण लोकांना परिचित नसतील. पण पूर्वीच्या पिढीसाठी हे रशियन शब्द ओळखीचे होते. ‘ग्लासनोस्त’ म्हणजे खुलेपणा (ओपननेस) आणि ‘पेरिस्त्रोयका’ म्हणजे पुनर्रचना (रिस्ट्रक्चरिंग). १९८० च्या दशकात सोव्हिएत संघाचे अध्यक्ष मिखाईल गोर्बाचेव्ह यांनी हे धोरण म्हणून स्वीकारले आणि त्याचा प्रचार केला. या शब्दांनी इतिहासातील सर्वात मोठा बदल घडवून आणला. याने सोव्हिएत संघाचे विभाजन झाले आणि एक बलाढ्य अणुशक्ती महासत्ता अनेक स्वतंत्र राष्ट्रांमध्ये विभागली गेली. या आधी अनेक दशके अमेरिका आणि सोव्हिएत संघ यांच्यात शीतयुद्ध सुरू होते. ते थेट युद्धात न गेले तरी दोन्ही बाजू कुणाच्यातरी खांद्यावर बंदूक ठेवून, अंकित देशांच्या मार्फत आपली ताकद आजमावत होत्या. प्रतिस्पर्धी महासत्ता म्हणून विज्ञान, अंतराळ, तंत्रज्ञान, लष्कर, खेळ या सर्व क्षेत्रांत ही चढाओढ होती. १९६१ मध्ये युरी गागारिन अंतराळात गेला; त्याला उत्तर दिले नील आर्मस्ट्रॉंगने १९६९ मध्ये चंद्रावर पाऊल ठेऊन. राजनैतिक चालाखी आणि आर्थिक दबावाद्वारे अमेरिकेने सोव्हिएत विभाजनास प्रोत्साहन देऊन ही “महाकाय शत्रू समस्या” प्रभावीपणे सोडवली. यावरून एक महत्त्वाची गोष्ट कळते: अमेरिका, जरी भांडवलशाही विचारसरणीचा पुरस्कर्ता असला तरी तो तुल्यबळ स्पर्धकांना सहन करू शकत नाही. येन केन प्रकारेण स्पर्धकाला नामोहरम करून जागतिक वर्चस्व प्रस्थापित करण्याचा प्रयत्न करतो.

अमेरिकेचा वर्चस्वाचा पॅटर्न

जागतिक वर्चस्वासाठी अमेरिकेच्या भूराजकीय धोरणात एक ठराविक पॅटर्न दिसतो: संभाव्य प्रतिस्पर्धांची ओळख, आधी मदत पण नंतर जरा सशक्त होऊन धोका निर्माण होताना दिसला तर मग त्याला बाह्य व अंतर्गत मार्गांनी कमकुवत करणे आणि शेवटी आपल्या ताब्यात, छत्रछायेत आणणे. स्वतः युरोपीय वसाहतवादाविरोधात स्वतंत्र झाल्यानंतर अमेरिकेने दुसऱ्या महायुद्धात युरोपवर आर्थिक व सैनिकी प्रभाव प्रस्थापित केला. नाटोची स्थापना (१९४९) याच धोरणाचा भाग होती, युरोपवर वर्चस्व आणि सोव्हिएतविरोधात एक संयुक्त आघाडी. तेव्हा चीन फारसा विकसित नव्हता. तो अमेरिका किंवा युरोपसाठी धोका नव्हता. तेव्हा अमेरिकेने चीनच्या प्रारंभिक आर्थिक प्रगतीस मदत केली, स्वस्त मजूर आणि उत्पादनाच्या संधी शोधत. चीन ‘वर्ल्ड फॅक्टरी’ बनत गेला. हुकूमशाही रचना असल्याने या अमर्यादित (आणि कधी कधी अमानवी विकासाला) अंतर्गत विरोध नव्हता. त्यामुळे चीन वेगाने प्रगत होत गेला. चीनची वाढ अमेरिकेच्या अपेक्षेपेक्षा झपाट्याने झाली. उत्पादनाच्या पुढे तंत्रज्ञान, संशोधन, लष्करी सामर्थ्य, खेळ आणि शिक्षणात चीनने असामान्य प्रगती केली. सोव्हिएत संघ कोसळल्यावर रशिया दुर्बल झाला व त्याची अमेरिकेच्या प्रतिस्पर्धांची जागा चीनने घेतली. आज अमेरिका आणि चीनमध्ये बहुआघाडी संघर्ष सुरू आहे. व्यापार हे त्याचे एक स्पष्ट रणांगण आहे. अमेरिकेला समजले आहे की चीनला रोखण्यासाठी भारत योग्य पर्याय होऊ शकतो.

भारत-अमेरिका: कधी खुशी कधी गम

आशिया खंडात अमेरिका भारताला एक पर्यायी शक्ती म्हणून पुढे आणत आहे. उत्पादन चीनवरून भारतात हलवले जात आहे. संरक्षण, तंत्रज्ञान, आर्थिक सहकार्याचे करार वाढत आहेत. भारताची अर्थव्यवस्था लवकरच जगात तिसऱ्या क्रमांकावर जाईल. भारताची सततची वाढ त्याला अमेरिकन वर्चस्वाचा पुढचा संभाव्य आव्हानकर्ता बनवू शकते याची जाणीव अमेरिका ठेवून आहे. त्यामुळे त्याचा पाठिंबा मर्यादित आणि मोजका असतो. कधी अत्याधुनिक तंत्रज्ञान देण्याची चर्चा होते, पण प्रत्यक्षात त्यातून फारसे मिळत नाही. पाकिस्तान आणि बांगलादेशला दिली जाणारी उघड-छुपी मदत भारतावर

दबाव आणते. हे धोरण “दुहेरी खेळ” (डबल गेम) सारखे वाटते. म्हणजेच दोन्ही हातानी ढोलकी वाजवणे, एका हातानी मदत तर दुसऱ्याने त्रास. मग भारताने ही परिस्थिती ओळखून काय भूमिका घेतली पाहिजे?

बहुआघाडी आव्हान

सुरक्षा तज्ञ म्हणतात त्यानुसार भारताला २.५ आघाड्यांवर युद्ध परिस्थितीचा सामना करावा लागणार आहे. चीन आणि पाकिस्तान या दोन पूर्ण आघाड्या, तर अंतर्गत भारतविरोधी शक्ती ही “अर्धी आघाडी” आहे. काही राजकीय विरोधकांना, स्वयंसेवी संस्थांना, काही मीडियाच्या आणि चॅनेलच्या लोकांना आणि काही विशिष्ट सामाजिक घटकांना हाताशी धरून आंदोलने करायची, विकास कामांना विरोध करायचा इत्यादी कृत्ये या आघाडीद्वारे केली जातात. नक्षली चळवळ तर याचे स्पष्ट आणि उघड उदाहरण आहे. वेळीच बंदोबस्त केला नाही तर ही अंतर्गत आघाडी अर्ध्यावरून पूर्ण एक आघाडी कधी होईल हे सांगता येत नाही.

आज बहुतांश सोशल मीडिया प्लॅटफॉर्म अमेरिकन आहेत. कोणत्या कथनाला (नॅरेटिव्ह)ला बळ द्यायचे हे ते ठरवू शकतात. नुकत्याच झालेल्या भारत-पाकिस्तानातील खडाजंगीत पाकिस्तान विजयी झाला, भारत नमला अशाही बातम्या पसरवल्या जात होत्या. काय सांगायचे आता? तरी बरं की या वेळेला काही नेत्यांनी आपण दिलेल्या प्रत्युत्तराचे प्रमाण (पूफ) मागितले नाही कारण भारतीय सेनेच्या अधिकाऱ्यांनी आधीच फोटो दाखवून यांची तोंडे बंद केली. राजकारणात सत्ताधाऱ्यांना विरोध करणे हे समजू शकतो पण तसे करताना आपण शत्रू राष्ट्राची तळी तर उचलत नाहीयेना त्याचे भान असावे लागते. हिंसक आंदोलनाची, ‘रक्ताचे पाट वाहतील’, ‘केरोसीन छिडकले आहे’ अशी भाषा सरकार-विरोध नाही तर भारतद्वेषच दाखवते. आपले शत्रू यांना हाताशी धरताना दिसतात. अशा परिस्थितीत काय करायचे?

पुढचा मार्ग: शत्रूबोध आणि आत्मनिर्भरता

‘शत्रूबोध’ ही भारतीय संकल्पना सांगते की शत्रूची सखोल ओळख करूनच योग्य उत्तर देता येते. पाकिस्तान हा उघड शत्रू असला, तरी त्यामागे कोण आहेत हे समजून घ्यावे लागेल. भारताला स्वतःला बलशाली बनवणे हाच शाश्वत मार्ग आहे. स्वयमेव मृगेंद्रता!! जगात शक्तीचीच पूजा होते. पण मग काय करता येईल?

तंत्रज्ञान, ऊर्जा, अन्न, संरक्षण या क्षेत्रांत देशी क्षमतांचा विकास हा आवश्यक आहे. लोकसंख्येची लाभदायक स्थिती (डेमोग्राफिक डिव्हिडंड, अर्धे अधिक लोकसंख्या तरुण आहे) आणि मोठा देशांतर्गत बाजार हे आपले बलस्थान आहे. परकीय सोशल मीडिया आणि संचार (कम्युनिकेशन) वर अवलंबून राहणे धोक्याचे आहे. संशोधन, नवनिर्मिती आणि दर्जेदार शिक्षण यावर भर दिला पाहिजे. ‘आत्मनिर्भर भारत’ ही केवळ आर्थिक योजना नाही तर ती धोरणात्मक दूरदृष्टी आहे. बाहेरील शक्ती आपली अंतर्गत अस्थिरता कायम ठेवण्यासाठी ज्या विभाजनांचा (फॉल्ट लाईन्स) फायदा घेऊ शकतात त्यांना संबोधित करणे गरजेचे आहे. ‘एकी हेच बळ’ हे सरकारने व जनतेने कृतीतून दाखवून दिले पाहिजे.

भारताचे शेजारी, पाकिस्तान, बांगलादेश, चीन हे उघड शत्रू आहेत. पण एक अदृश्य शक्ती (म्हणजे अमेरिका किंवा तथाकथित डीप स्टेट) आपल्याला रोखत असल्याचे आढळू शकते. आव्हान हे त्यांना, अमेरिकेला विरोध करण्यामध्ये नाही, तर परावलंबी मित्र राहण्याऐवजी समान भागीदार म्हणून ठामपणे

उभे राहण्याचे आहे. त्यासाठी आपला भर पुरेसी शक्ती आणि स्वातंत्र्य निर्माण करण्यामध्ये आहे. आंतरराष्ट्रीय संबंधांमध्ये कायमचे मित्र किंवा शत्रू नसतात, असते ते फक्त स्वारस्य (इंटरेस्ट्स). भारताचे काम हे आहे की त्यांनी त्याचे स्वारस्य व क्षमता महासत्तेशी जुळवून घेणे आणि क्षितिजावरील संधी व धोके दोन्ही ओळखण्याचे शहाणपणा कायम ठेवणे.

- डॉ. योगेश हरिभाऊ कुलकर्णी

Geopolitics

America

Sakal

Marathi

Friendship

Following

Published in Desi Stack

66 followers · Last published just now

Stories related to innovation and technology in India. Also includes discovering various aspects of ancient Indian Knowledge System.

Edit profile

Written by Yogesh Haribhau Kulkarni (PhD)

1.7K followers · 2.1K following

PhD in Geometric Modeling | Google Developer Expert (Machine Learning) | Top Writer 3x (Medium) | More at <https://www.linkedin.com/in/yogeshkulkarni/>

No responses yet

Yogesh Haribhau Kulkarni (PhD)

What are your thoughts?

More from Yogesh Haribhau Kulkarni (PhD) and Desi Stack

In ILLUMINATION Videos and Podcasts by Yogesh Haribhau Kulkarni (PhD)

Core concepts of Bhagavad Gita

Based on interview of Keshava Swami by Ranveer Allahbadia

Nov 26, 2023

👏 116

💬 1

In ILLUMINATION by Yogesh Haribhau Kulkarni (PhD)

Reversing the Interview

One of the popular topics in the interviews for Software Engineering roles, is 'Data Structures and Algorithms' (DSA). Basically, those...

Nov 21, 2022 🖱️ 152 💬 1

In ILLUMINATION by Yogesh Haribhau Kulkarni (PhD)

Being Happy!

Summary of the book by Andrew Matthews

Nov 28, 2022 🖱 50

In Technology Hits by Yogesh Haribhau Kulkarni (PhD)

Transformation by Hugging Face

Are you lost in the storm of these BERTs ie ALBERT, DistilBERT, RoBERTa etc? And these GPTs (1-2-3)? Don't understand how they work? What...

Nov 21, 2022 🖱 55

[See all from Yogesh Haribhau Kulkarni \(PhD\)](#)[See all from Desi Stack](#)

Recommended from Medium

 In Bootcamp by Samuel Z. Alemayehu

The end of prestige: How AI is quietly dismantling the elite professions

Death by unbundling: The quiet dismantling of the elite professions.

Jun 8 3.1K 111


```
R RRRRRRRR R
R RR      R RRRRRRRRRRRR R      RR
rR RRR    R RRRRRRRRRRRRRRRRR R  RRR R
RRR RR    RRRRRRRRRRRRRRRRRRRRRR RRRR
RRRRR    RRRRRRRRRRRRRRRRRRRRRRRR RRRR
RRR RRRRRRRRRRRRRRRRRRRRRRRRRRRR RR
R  RRRRRRRRR= RR = RRRRRRRRRR
RRRRRRRRRR= RR = RRRRRRRRRR
RRRRRRRRRR RR  RRRRRRRRRR
RR=RRRRRRRRRRRRRRRRRRRRRRRRRR=RR
RR = ==RRRRRRR  RRRRRR= = RR
RR =      =====      = RR
RR              R
R              R
R
```


Project: rust (11 branches, 92 tags)
HEAD: 9044245 (master, origin/master)
Pending: 3+
Version: 1.53.0
Created: 11 years ago
Languages: Rust (97.4 %) Python (0.5 %)
JavaScript (0.4 %) CSS (0.3 %)
C++ (0.3 %) Markdown (0.3 %)
Other (0.7 %)
Authors: 5% Brian Anderson 5259
4% Niko Matsakis 4074
3% Alex Crichton 3616
Last change: a day ago
Contributors: 4525
Repo: <https://github.com/rust-lang/rust>
Commits: 108408
Lines of code: 1001429
Size: 63.53 MiB (29704 files)
License: Apache-2.0, MIT

 Abhinav

He Rewrote Everything in Rust—Then Fired the Whole Team

A CTO's bold bet on Rust, performance dreams, and a costly team shakeup. Here's how it unfolded—and what it teaches us.

★ Jun 6 🖱 1.3K 💬 63

 Will Lockett

No, Elon, Starship Won't be Going to Mars in 2026.

Mr. Overpromise is at it again.

★ 3d ago 🖱 1.7K 💬 43

 In Level Up Coding by Yasin Yousif, Ph.D

The Reinforcement Learning Algorithmic Landscape

A Comprehensive Overview with Theory, Implementation, and Benchmarking

4d ago 🖱️ 160 💬 1

Freedom Fighter

The Russian Spy Tanker That Wasn't: Shankar's Cold War Fanfic vs. Finnish Reality

Russia's digital warfare budget is skimpier than a pair of winter gloves in a Siberian blizzard. Their banking system is a joke with fewer...

3d ago 🖱️ 215 💬 17

kubernetes

Sohail Saifi

Kubernetes Is Dead: Why Tech Giants Are Secretly Moving to These 5 Orchestration Alternatives

I still remember that strange silence in the meeting room. Our CTO had just announced we were moving away from Kubernetes after two years...

Jun 7

1.7K

72

[See more recommendations](#)